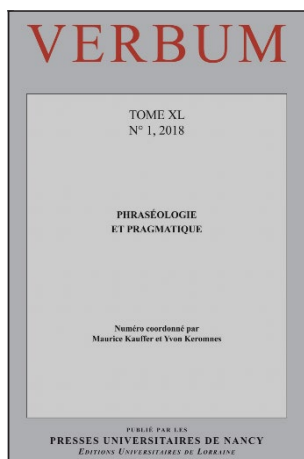

KAUFFER, Maurice e KEROMNES, Yvon (2018): VERBUM [Tome XL]. *Phraséologie et pragmatique*, n.º 1. Nancy: Éditions Universitaires de Lorraine. ISSN: 0182-5887; 131 pp.¹

Coordinado por Maurice Kauffer e Yvon Keromnes e aparecido no tomo XL da revista de lingüística VERBUM, este número especial, *Phraséologie et pragmatique* n.º 1, publicado en 2018, conságrase ás relacións entre fraseoloxía e pragmática, temática abordada nunha xornada de estudo organizada o 7 de outono de 2016 pola GLFA no ATILF en Nancy. Trátase dunha compilación de artigos sobre a fraseoloxía e a pragmática, algúns inéditos e outros aparecidos previamente en revistas científicas ou en simposios. O compendio aborda as relacións entre a fraseoloxía —especialmente os actos de fala estereotipados, os pragmatemas e as estruturas pseudo-escindidas— e a pragmática, ao mesmo tempo que establece ligazóns con outros ámbitos como a lexicoloxía, a semántica ou a didáctica. Esta obra inclúe

principalmente expresións idiomáticas en francés, aínda que nun dos artigos se presenta unha análise contrastiva francés-alemán e noutro o autor emprega exemplos en francés e por veces en alemán para ilustrar os seus obxectivos en fraseodidáctica e o proxecto de lexicografía bilingüe (francés-alemán) que abordaremos máis adiante.

En *Présentation*, os coordinadores ofrecen un balance do proceso de elaboración do número e da súa organización temática a través dun resumo dos sete artigos que o integran e das referencias bibliográficas empregadas para a redacción desta primeira parte. Procederei de seguido a revisar, seguindo a súa orde de aparición, cada un dos artigos incluídos neste número da revista *Verbum* consagrado á fraseoloxía e á pragmática. Os títulos dos sete artigos, así como as informacións pertinentes referidas aos seus autores, incluíranse ao longo desta recensión.

No primeiro artigo incluído neste número, Salah Mejri, profesor na Universidade de Lorraine e membro do CNRS e do ATILF, subliña o carácter problemático do espazo marxinal no que ficou relegada a fraseoloxía ao longo da historia, desatendida e integrada nun primeiro momento no eido da lexicoloxía. O autor de *Les pragmatèmes et la troisième articulation du langage* pretende mostrar a dimensión real da fraseoloxía como disciplina propia cun obxecto de estudo concreto. Sinala que: «unha especialidade non pode nacer sen ter, ao menos, un obxecto específico e unha metodoloxía ben elaborada» (Mejri, p. 9).^{2 3} Mejri propón un percorrido terminolóxico sobre a historia da fraseoloxía co fin

¹ Tradución ao galego por Martázul Busto Núñez.

² Cando cito o número *Phraséologie et pragmatique*, en vez de indicar a data de publicación —enténdese que se trata de 2018—, despois do autor, sinalarei a páxina.

³ Texto orixinal: «une spécialité ne peut pas naître sans qu'il y ait au moins un objet spécifique et une méthodologie bien élaborée».

de esclarecer o que define como a «terceira articulación da linguaxe» que emerxe dos principios de congruencia e de fixación presentes nas linguas vivas.

Mejri define o concepto de colocación mudando a terminoloxía enunciada por Bally en 1921, «series», pero conservando as súas características definitorias. Para Mejri, os pragmatemas constitúen enunciados de natureza predicativa cunha particularidade: a súa significación vai máis aló do enunciado lingüístico, trátase máis ben da adecuación dos enunciados ao contexto que lles concederá a súa plena significación. Os pragmatemas *à vos souhaits* (despois de esbirrar), *défense de fumer* ou *Haut les mains !* son unidades compositivas pertinentes nun contexto concreto malia a transparencia lingüística das dúas últimas.

A terceira dimensión inclúe unha pertinencia lexical, mentres que a segunda e a primeira posúen unha pertinencia morfémica e fonémica respectivamente. Esta terceira dimensión retoma o concepto de «preconstruto lexical» e considera algunhas unidades lexicais máis congruentes ca outras. É o caso dos grupos polilexicais que dan lugar a unidades máis pertinentes a nivel de combinatoria ca outras cun significado similar como *commettre un crime*, *faire preuve de courage*, algúns sintagmas nominais como *essai philosophique*, *bibliographique* ou combinacións que integran unha dimensión cultural indisoluble como *bonne soirée* no canto de *bonne nuit* agás para ir durmir, entre outros.

Françoise Hammer, da Universidade de Karlsruhe, no seu artigo *Regards sur les séquences semi-figées : l'exemple de « Mon Dieu »* analiza esta expresión desde un punto de vista fraseolóxico e praxemático para categorizala e discernir as similitudes e diverxencias con relación ás colocacións, tal e como Bally as concibe, aos pragmatemas, segundo Blanco et Mejri (2018), e aos actos de fala estereotipados, segundo Kauffer. Con este obxectivo, a autora estrutura a súa publicación en tres eixos temáticos entrelazados : características definitorias dos fraseos pragmáticos e das interxeccións a respecto da expresión « mon Dieu », as converxencias e diverxencias entre « mon Dieu » e os actos de fala estereotipados e, finalmente, a progresión discursiva na enunciación da fórmula interxectiva (FI) « mon Dieu » que evidencia a dificultade da adscrición a unha categoría fraseolóxica.

Ao longo do seu artigo, Hammer realiza unha análise contrastiva da fórmula interxectiva « mon Dieu » con outras categorizacións fraseolóxicas con características semánticas e pragmáticas moi cercanas. No caso dos fraseos pragmáticos, a autora subdivide esta tipoloxía en dous : as fórmulas de rutina (Coulmas, 1981) ou pragmatemas (Féchon, 2012, Mel'čuk, 2015 e Blanco, 2015) e as fórmulas conversacionais (Hyvärinen, 2011), situando a FI máis preto das primeiras, especialmente dos pragmatemas locucionais, en función do seu carácter sintacticamente autónomo e do seu valor semántico situacional restrinxido, tal e como Blanco describe os pragmatemas «enunciados autónomos restrinxidos no seu significado pola situación de comunicación»⁴ (2015, p. 8, citado por Hammer). Segundo Hammer, os actos de fala estereotipados, autónomos e con valor ilocutivo poderían corresponderse coas características da FI « mon Dieu ». Porén, en converxencia cos actos de fala estereotipados, aquela non posúe unha autonomía de enunciado, o que a excluíría desta categoría. Hammer ilustra as súas afirmacións con exemplos nos que se substitúe

⁴ Texto orixinal: «énoncés autonomes restreints dans leur signifié par la situation de communication».

a FI « mon Dieu » por un acto de fala estereotipado e/ou por un xuramento, feito que conduce a varias conclusións: « mon Dieu », semanticamente máis vago, pode intervir nun maior número de situacións mentres que o valor dos actos de fala estereotipados é máis preciso e os xuramentos, que apenas poden marcar a avaliación ou a constatación, son incluso por veces insubstituíbles. En calquera caso, tal e como afirma o autor, atopar unha clasificación fraseolóxica que coincida formalmente con esta FI non é tarefa sinxela, nin sequera se nos referimos a frases pragmatismos ou praxemas con función pragmática máis precisa, que permiten incluso o parafraseo fóra de contexto.

Maurice Kauffer, responsable do grupo de investigación GLFA do ATILF, da Universidade de Lorraine, propón unha síntese das investigacións realizadas en torno aos actos de fala estereotipados até hoxe, na procura dunha definición precisa do concepto de «actos de fala estereotipados» a partir de tres criterios: a categoría de enunciado (no nivel discursivo), a idiomaticidade semántica (no nivel semántico) e a función pragmática (no nivel pragmático). Esta clasificación recente móstrase prometedora xa que comprende estudos empíricos realizados no marco do GLFA e do ATILF que sustentan os traballos propostos por René Métrich.

Segundo Kauffer, un acto de fala estereotipado pode ser sempre un enunciado, ora unha «unidade comunicativa mínima» (Zifonun, Hoffmann e Strecker, 1997, p. 86, citado por Kauffer), ora simplemente unha parte de enunciado. No nivel semántico, un acto de fala estereotipado é idiomático, dado que non é posible derivar completamente o senso global da suma dos seus compoñentes. Con todo, cómpre distinguir a «idiomaticidade intralingüística» da «idiomaticidade interlingüística» (González-Rey, 2014, pp. 228–232) tema sobre o que volveremos máis adiante. No nivel pragmático, o feito de elaborar unha listaxe completa e exhaustiva dos actos de fala estereotipados semella unha tarefa pesada, mesmo utópica. Así e todo, tendo conta das variacións pragmáticas dos actos de fala estereotipados en función do contexto no que se escriben ou pronuncian, Kauffer ofrece unha clasificación: o rexeitamento, a aprobación, a ameaza, a banalización, o asombro, a indignación e o escepticismo son funcións comunicativas que poden representarse a través dos actos de fala estereotipados.

Kauffer, en *Qu'est-ce qu'un ALS ?* propón exemplos que se apoian sobre cada acto de fala a fin de subliñar os matices propios dos actos de fala estereotipados que os diferencian doutras categorías. O artigo estrutúrase así para se interrogar sobre as características supostamente inherentes aos actos de fala estereotipados de xeito que se confirme ou rexeite a súa pertenza a esta categoría. Entre preguntas pechadas, reflexiona sobre a fixación dos actos de fala estereotipados, a súa idiomaticidade, a súa pertenza á categoría de fraseoloxismo e/ou pragmatema e incluso a súa consideración como tales actos de fala. No que atinxe á idiomaticidade intralingüística, é dicir, á non composicionalidade ou á non deducibilidade, Kauffer afirma que nun acto de fala estereotipado aquela é máis ou menos forte. Se tomamos como exemplo « tu parles », do punto de vista lingüístico pode ter dous sentidos: literal (resposta) ou fraseolóxico (dúbida ou desprezo) mentres que desde o punto de vista psicolingüístico, este acto de fala estereotipado podería ser interpretado para un estudante de FLE como transparente, sen opacidade semántica aparente. A fixación dos actos de fala

estereotipados entendida como «o que dificulta a mobilidade de calquera combinatoria»⁵ (Perrin, 2013, p. 185, citado por Kauffer) é clasificada por Kauffer por unha banda en función do seu carácter multifactorial e, por outra, polo seu carácter gradual. O autor incide neste último para subliñar o carácter «a miúdo gradual» e «non só a fixación global», apoiándose sobre os principios de fixación morfo-sintáctica. A partir dunha serie de tests, Gross (1996) evidencia o carácter gradual da fixación a través de categorías como: o modo, o tempo, a persoa ou o número. No aspecto semántico, a fixación dos actos de fala estereotipados «é bastante variable [...] sen dúbida un índice da función pragmática particular dos actos de fala estereotipados»⁶ (Kauffer, p. 39) Trátase de comprender os actos de fala estereotipados no contexto no que son empregados para, a partir dun proceso semasiolóxico, descubrir os matices de fixación entre a palabra e o concepto representado, así como levar a cabo a descodificación onomasolóxica do significado (idea) e do significante (palabra, forma).

Os actos de fala estereotipados constitúen actos de fala tal e como os clasifican Austin e Searle ? Segundo Kauffer, a integración dos actos de fala estereotipados nesta clasificación non constitúe unha tarefa sinxela por mor de contradicións taxonómicas importantes. «O acto de fala estereotipado non é só un acto de fala con valor ilocutivo senón que pode tamén expresar un sentimento, un estado psicolóxico [...]»⁷ (Kauffer, p. 43). Deste xeito, «tu vas voir» pode expresar ameaza, pero tamén ira, tal e como desvela o seguinte exemplo: «Tu vas voir si je vais te battre! crie Zora, et son visage est maintenant un peu coloré».⁸

Neste senso, os actos de fala estereotipados constitúen actos de fala en función do seu valor ilocutivo que define o valor perlocutivo do enunciado escrito e/ou pronunciado. Pola contra, cando abordamos a noción de contexto en relación cos actos de fala estereotipados, mentres que no caso dos pragmatemas xoga un rol fundamental ao estaren ligados a situacións precisas, os actos de fala estereotipados non están ligados a situacións precisas; poden utilizarse en calquera contexto. Efectivamente, os pragmatemas, nun senso máis amplo da fraseoloxía, denomínanse «fórmulas de rutina» xa que están ligados a situacións concretas como os saúdos e agradecementos, entre outras. Para os actos de fala estereotipados non existe normalmente un uso rutineiro, á diferenza do que acontece na utilización contextual dos pragmatemas.

En xeral, Kauffer pregúntase se os actos de fala estereotipados poderían formar parte da fraseoloxía ou se as súas características diferencian estas unidades das fraseolóxicas. En función disto, establece tres criterios para caracterizar un fraseoloxismo: a polilexicalidade, a fixación e a idiomática ou non-composicionalidade. O primeiro, a polilexicalidade ou carácter non-libre dos fraeoloxismos, non está sempre representado nos actos de fala estereotipados, nin sequera nos pragmatemas que se conforman a miúdo como unidades

⁵ Texto orixinal: «ce qui entrave la mobilité de toute combinatoire».

⁶ Texto orixinal: «Le figement sémantique, assez variable, est assez variable [...] sans doute un indice de la fonction pragmatique particulière de l'ALS».

⁷ Texto orixinal: « L'ALS n'est pas seulement un acte de langage ayant une valeur illocutoire mais peut aussi exprimer un sentiment, un état psychologique [...] ».

⁸ É un fragmento de Le Clézio, 190, citado por Kauffer.

monolexicais: «bonjour», «allô» ou «feu», a modo de exemplo. Poderíamos dicir que os actos de fala estereotipados se integran no ámbito da fraseoloxía mesmo implicando matices que os sitúan na periferia desta disciplina. Aínda queda traballo científico por facer en torno ás fórmulas de rutina como os pragmatemas ou, máis recentemente, sobre os actos de fala estereotipados. Tal e como Mejri explica, «unha especialidade non pode nacer sen que exista alo menos un obxecto específico e unha metodoloxía ben elaborada» (Mejri, p. 9), que é o que acontece con estes «novos» conceptos que se difunden cada vez máis entre os fraseólogos.

Neste número, Anne-Marie Nahon e Anja Smith con *Les ALS allemands et français : un inventaire* e Caroline Pernot con *Approche lexicographique en didactique des actes de langage stéréotypés* propoñen exemplos dos actos de fala estereotipados non só en francés, senón tamén en alemán; os primeiros sobre todo en lexicografía e tradutoloxía, mentres que Pernot subliña o carácter didáctico do seu artigo deixando de lado as traducións de expresións alemás ao francés e viceversa.

No cuarto artigo de este tomo XL, *Les ALS allemands et français : un inventaire*, Anne-Marie Nahon e Anja Smith, membros das equipas de investigación de léxico e de discurso respectivamente na sede do ATILF, propoñen un inventario dos actos de fala estereotipados francés-alemán que se apoia sobre unha lista constituída polo GLFA para a elaboración dun dicionario, o que lles permitirá analizar as características formais dos actos de fala estereotipados a partir do corpus. Os items están extraídos de Frantext no dicionario electrónico TLFi e de dicionarios fraseolóxicos. Para integrar os diferentes fraseoloxismos na súa lista, as autoras guiáronse polos tres criterios definitorios mencionados anteriormente por Kauffer: o status enunciado, a idiomaticidade e a función pragmática.

A análise do corpus bilingüe está rexida por dúas vertentes ben diferenciadas: formais e funcionais. Os resultados obtidos das primeiras anuncian que a meirande parte dos items analizados na listaxe inicial no caso do alemán repousan sobre grupos verbais (GV), chegando a resultados similares no caso dos items en francés (aproximadamente o 78 %). As autoras destacan o valor ilocutivo dos actos de fala estereotipados en alemán que teñen como principal obxectivo impoñerse ao interlocutor expoñendo o punto de vista entre os actos de fala estereotipados (en concreto $\frac{1}{4}$ dos items analizados) en segunda persoa para interpelar ao interlocutor. Estamos polo tanto diante de expresións con connotacións negativas na súa meirande parte. Os resultados mostran a presenza do subxuntivo nos actos de fala estereotipados estudados co fin de abordar a dimensión retórica ou argumentativa dos actos de fala estereotipados en alemán. No caso dos items franceses analizados, as autoras formulan a seguinte pregunta: sería preciso integrar as interxeccións na listaxe? Elas apoiáronse no principio da polilexicalidade dos enunciados fraseolóxicos, así como no valor perlocutivo. Volvemos aquí ao *tu parles* proposto por Kauffer que pode ser interpretado no seu senso literal ou no fraseolóxico. Na monolexicalidade fraseolóxica, as autoras subliñan os seguintes exemplos : «merde» (no senso literal, admiración, e no senso fraseolóxico, negación ou necesidade de cortar unha conversación) e «ouais» (no senso literal, simplemente ‘si’, e no senso fraseolóxico, a dúbida ou a incerteza). Os

dous exemplos de actos de fala estereotipados monolexicais presentados poden constituír fraseoloxismos ou enunciados libres en función do contexto no que se integren.

As características funcionais dos actos de fala estereotipados, tanto en alemán como en francés, permitiron establecer unha clasificación en cinco categorías de todos os items analizados en francés (410) e en alemán (303): xuízos de valor (9/75), fórmulas ritualizadas (17/8), sentenzas e refráns (27/6), comentarios (200/261) e «casos difíciles» (50/60). Os números entre paréntese indican os resultados en alemán e en francés respectivamente. A interpretación destes datos conclúe un gran número de «casos difíciles» que as autoras clasifican como «enunciados de idiomaticidade semántica demasiado feble para inscribirse de entrada na categoría de actos de fala estereotipados»⁹. Para exemplificar isto seleccionaron as expresións «je connais ça !» e «je connais la chanson». A primeira comporta un grado de idiomaticidade demasiado feble e a segunda representa un comentario que, fóra de contexto, fica desprovisto de valor ilocutivo ou, cando menos, este está representado de forma débil. Na análise das listaxes, tras reflexións definitorias variadas, o grupo de investigación do GLFA decide eliminar as fórmulas ritualizadas e as sentenzas e refráns xa que logo este tipo de fórmulas rutineiras está máis ben ligada aos pragmatemas.

A modo de conclusión, as autoras presentan a súa investigación coma un traballo cun obxectivo duplo. Dunha banda, está o obxectivo de propoñer unha clasificación bilingüe formal e funcional dos actos de fala estereotipados e establecer categorías (finalmente tres) entre as que as autoras destacan *Comentarios* por ser os máis numerosos e, polo tanto, os máis importantes nas dúas linguas. Destácase a complexidade do traballo proposto, en especial a elaboración de listas que as propias autoras recoñecen como incompletas e provisionais. A dificultade de clasificación reside especialmente na función pragmática dos actos de fala estereotipados, condicionada en grande parte polos trazos prosódicos que rodean calquera enunciado. Neste senso, «ça tombe bien» ou «tu tombes bien» poden constituír xuízos positivos ou negativos segundo a prosodia, o contexto ou a SIT, esta última máis próxima dos pragmatemas. En calquera caso, os actos de fala estereotipados son marionetas que danzan en función do contexto no que aparecen. Porén, os pragmatemas pronúncianse nun contexto concreto no que van xogar unha función de fala precisa. Por outra banda, está o obxectivo de romper as fronteiras cara a outros estudos similares que complementan este e que conducen a novas e enriquecedoras listaxes que poderían resultar útiles en ámbitos de investigación variados.

Caroline Pernot, membro da unidade de investigación CREM da Universidade de Lorraine, indica no seu artigo *Approche lexicographique et didactique des actes de langage stéréotypés* a especificidade dos actos de fala estereotipados considerados como frasemas pragmáticos. A autora analiza os obxectivos da fraseodidáctica para finalmente mostrar en que aspectos a cuestión da persoa require ser tratada de xeito detallado nas aplicacións didácticas e lexicográficas da fraseoloxía pragmática. Poderíamos dividir o seu artigo en dúas partes ben diferenciadas : a delimitación do concepto de frasema

⁹ Texto orixinal: « énoncés dont l'idiomaticité sémantique est trop faible pour qu'ils soient affectés d'emblée à la catégorie des ALS ».

pragmático¹⁰ e o papel da fraseoloxía pragmática en didáctica e a problemática que a rodea.

No que atinxe á primeira parte, Pernot reduce a catro os criterios definitorios dos FP: pragmático, discursivo, semántico e lexical, morfolóxico e sintáctico, este último entendido como gradual. No nivel pragmático, a fixación ilocutiva diferencia os FP doutros frasemas e dos enunciados libres. O criterio discursivo pon en evidencia o carácter rutineiro e convencional dos FP. Neste senso, a autora distingue os frasemas frásticos (cun status de enunciado) dos frasemas intrafrásticos (dependentes doutros enunciados modalizados por eles e dos que son membros). Para os seus corpus, Pernot traballará cos primeiros sen desprezar algúns grupos verbais como « tu vas voir » ou nominais « mon œil ». A autora propón exemplos moi pertinentes que demostran como un mesmo enunciado pode preservar ou non, en función do contexto, a súa condición de FP. No nivel semántico, distingue entre enunciados semanticamente opacos, dos que non se pode deducir o senso, dos compoñentes e enunciados semanticamente transparentes, tal e como Mel'čuk (1993) as concibe.

A segunda parte do seu traballo conságrase ao ámbito da fraseodidáctica e da problemática da didáctica no caso dos FP. Pernot presenta a noción de fraseodidáctica e de « Phraséodidaktik » en alemán, unha disciplina que desde hai máis de vinte anos está en emerxencia e ocúpase da didactización da fraseoloxía especialmente en linguas estranxeiras. Distingue os frasemas figurativos e metafóricos, que desfrutaron nun primeiro tempo dun trato privilexiado, e os frasemas que están cada vez máis presentes en fraseodidáctica. Efectivamente, Pernot cita a Hallsteinsdóttir (2011) para recordar que as unidades fraseolóxicas piden ser didactizadas como un todo, e non a partir dos seus compoñentes, desde o inicio da aprendizaxe, integradas na progresión didáctica. A autora acude ao concepto de frasema cultural ou culturema para insistir sobre a importancia de abordar as unidades fraseolóxicas na didáctica das linguas incluso para unha adquisición satisfactoria de elementos sociais, culturais ou históricos propios da lingua meta. A partir da análise de varias expresións, Pernot busca explicar a problemática da adquisición de frasemas xa que nalgúns casos existe unha invariabilidade da función ilocutiva ligada ás formas persoais, a miúdo, mais non sempre, relacionada coa 2ª persoa do singular. Estes matices fan dos frasemas unidades que deben ser estudadas de forma diferenciada no proceso de ensino-aprendizaxe das linguas. O feito de subestimalos fai que este proceso sexa incompleto e deixa de lado os trazos socio-culturais que deben ser aprehendidos de forma progresiva, o que constitúe para a autora un desafío no ámbito da didáctica das linguas estranxeiras.

O sexto artigo que integra este número foi escrito por Denis Apothéloz, profesor emérito de lingüística de Lorraine e membro do ATILF. A súa contribución, *Deux exemples de noyaux potentiellement phraséologiques : les pseudo-clivées et « déjà » justificatif*, engloba dous estudos de caso: as estruturas pseudo-escindidas e o adverbio « déjà » empregado como marcador argumentativo. As primeiras, integradas na macro-sintaxe, e

¹⁰ Para Caroline Pernot, os actos de fala estereotipados (ALS) como os denominan outros autores son os frasemas pragmáticos (FP a partir de aquí).

o segundo, simplemente un adverbio, poden alterar ou máis ben inducir particularidades do discurso circundante, actuando como «frasemas» que culminan nun valor ilocutivo do discurso concernido.

Apothéloz estrutura a súa publicación delimitando de entrada o termo «pseudo-escindidas» e o seu segundo núcleo fraseolóxico, o «déjà» xustificativo. Co fin de esclarecer a súa teoría, céntrase na argumentación e nas teorías arredor do xénero, poñendo o acento sobre os dous niveis que, segundo el, calquera teórico podería extraer do xénero argumentativo: os «obxectos do discurso» enunciados por Grize (1983) e o emprego de conectores para articular o discurso, é dicir «o encadeamento máis ou menos regulado de proposicións» (Apothéloz, 2018, p. 96). A modo de conclusión, o autor distingue os matices existentes entre os dous núcleos argumentativos que ilustra ao longo do seu texto. Segundo el, trátase de unidades complexas que contribúen ao discurso argumentativo en dous niveis diferentes que se complementan.

Este número aborda a fraseodidáctica especialmente en dous artigos, o primeiro corresponde ao quinto, de Carolina Pernot, e o segundo toma forma no sétimo e o último que compila *Fraseoloxía e pragmática*. Trátase do artigo *Questions de genres à l'école : les compétences langagières à travers l'exemple de la narration et de l'argumentation*, de Marie-Noëlle Roubaud e Christina Romain, profesoras da Universidade de Aix-Marseille, membros do ADEF e do CNRS respectivamente. A súa publicación concirne á posta en práctica de diferentes xéneros na escola (crianzas de 8 a 10 anos), sobre todo o narrativo e o argumentativo, para adquirir e/ou mellorar as competencias lingüísticas comúns aos dous xéneros abordados.

As autoras introducen en primeiro lugar o concepto de xénero textual no ensino en Francia comparando o tratamento que del se fai en secundaria e na escola primaria. Mentres que en secundaria o xénero constitúe un elemento determinante desde 2008, en primaria é necesario agardar ata 2015 para que a palabra «xénero» apareza na lexislación educativa francesa. O estudo das autoras aspira a demostrar como as súas escollas metodolóxicas poderían conducir a melloras notables na escritura dos estudantes a través da análise de textos producidos por catro cursos dos que dous non recibiron ningunha formación, nin en xéneros argumentativos, nin en xéneros narrativos.

Tras clarificar a noción de xénero e os xéneros escolares estudados en secundaria e en primaria en Francia ata o momento, as autoras explican as súas escollas metodolóxicas. Por unha banda o procedemento pedagóxico tripartito que implica: a deconstrución dun texto, a escritura colectiva e, finalmente, a escritura dun texto do mesmo xénero. Este procedemento foi levado a cabo en dous cursos: un traballou o texto argumentativo (*Le plan « ours » dans les Pyrénées*) e o outro o narrativo (*Hansel et Gretel*) como elementos detonantes da escritura. Porén, esta investigación afectou a outros dous grupos nos que non se traballou sobre un texto modelo como elemento detonante. No referente aos marcadores de organización desta experiencia, as autoras estudaron separadamente os dous xéneros implicados. Para o xénero narrativo, elas subliñan, citando a Adam (1984) e Schneuwly, Rosat e Dolz (1989), a presenza de conectores de dobre funcionalidade discursiva, así como doutros organizadores textuais que informan sobre a estruturación do

relato e, en definitiva, sobre a progresión dos acontecementos. Volvendo á lexislación en materia educativa en Francia, Roubaud e Romain apelan á progresión temática do texto que garante a coherencia e a cohesión textuais que esixen os documentos oficiais. Para o xénero argumentativo, as autoras explican como este é abordado na lexislación francesa. Expoñen despois a súa escolla entre os indicadores existentes do xénero argumentativo para analizar os resultados da práctica didáctica.

Para analizar os resultados, as autoras comparan os textos producidos sen adestramento (clases de control) e con adestramento (clases adestradas) apoiándose sobre os parámetros cuantitativos para os textos narrativos: número e tipo de conectores, emprego diversificado dos procedementos anafóricos, progresión temática, repartición dos tempos verbais empregados e estrutura narrativa. Finalmente, propoñen unha media de datos anteriores que denominan «combinación dos diferentes indicadores» a modo de síntese e resultado final. Con relación aos textos argumentativos, as autoras fixeron un repertorio e analizaron o número de conectores argumentativos e de argumentos empregados polos estudantes, así como a presenza de elementos propios da estrutura do texto argumentativo nas producións escritas estudadas. Para concluír, as autoras subliñan tres constatacións como resultado da súa experiencia didáctica: existe unha correlación entre a conducta e o traballo preliminar nos dous xéneros, este traballo favorece a utilización dos marcadores representativos do xénero concernido e a terceira, e a máis esencial, é crucial alimentar a escritura pola lectura de textos pertencentes ao xénero obxecto de estudo que sirvan de modelo para as producións propias dos estudantes e que, sen lugar a dúbidas, contribúen ao desenvolvemento das competencias lingüísticas descritas na lexislación francesa en materia educativa.

A modo de conclusión, poderíamos afirmar que a obra non perde de vista as nocións de actos de fala estereotipados e de pragmatemas, sempre desde un punto de vista científico que analiza as súas características definitorias así como o lugar ocupado por elas no eido da fraseoloxía. Este número especial complementa os estudos aparecidos nos últimos anos no ámbito da fraseodidáctica, dado que presenta estudos de casos e prácticas innovadoras que contribúen á mellora das competencias lingüísticas na lingua meta dos estudantes de lingua estranxeira. Estamos ante unha obra moi pertinente e enriquecedora que retén a atención do lector, especialmente pola súa riqueza temática así como pola diversidade de achegas e apreciacións abordadas polos autores concernidos.

Referencias bibliográficas

- Blanco Escoda, X. & Mejri, S. (2018). *Les pragmatèmes*. Classiques Garnier.
 González-Rey, M. I. (2014). Le « double » principe d'idiomaticité en traduction littéraire. *Revista de Filología*, 32, 227–244.

María del Carmen Parra Simón
 Universidade de Alicante
<https://orcid.org/0000-0002-1896-652X>

